

Kas yra ASCOBANS paprastųjų jūrų kiaulių populiacijos Baltijos jūroje atkurimo planas (Jastarnios planas)?

Pradinė informacija

Nors paprastųjų jūrų kiaulių, kaip rušies, dar gana gausu, bent jau palyginti su daugeliu kitų banginių rušių, pastaruju metu jų gyvenamoji sritis gerokai sumažėjusi, iskaitant ir Baltijos jūrą, kurioje paprastųjų jūrų kiaulių, ko gero, sumažėjo labiausiai.

Baltijos jūros populiacijos mažėjimo priežastys yra kelios. Tai ir anksčiau įprasta versline jūrų kiaulių medžioklė, ir tai, kad dėl sunkių ledo sąlygų žiema nuolatos žuva itin daug tu gyvūnų, ir kad jų gyvenamoji sritis mažėja dėl įvairių priežasčių. Tačiau kalbant apie kitus galimus veiksnius galima teigti, kad ankstesnė gausi jūrų kiaulių populiacija šiame regione sumažėjo iki dabartinio nedidelio skaičiaus ir dėl atsitiktinės gyvūnų žūtis žvejybos tinkluose, ir tai vis dar kliudo atkurti jūrų kiaulių populiaciją.

Jau seniai pripažįstama, kad reikalingas paprastųjų jūrų kiaulių populiacijos Baltijos jūroje atkurimo planas – apie tai kalba ne tik ASCOBANS, bet ir kitos tarptautinės organizacijos (Tarptautinė banginių medžioklės komisija IWC, Pasaulio išsaugojimo sąjunga IUNC, Helsinkio komisija HELCOM).

Jastarnios planas – tai **tarptautinio bendradarbiavimo pastangu**, telkiamu globojant ASCOBANS, rezultatas. Antrasis ASCOBANS šalių susirinkimas, įvykęs Bonoje (Vokietija) 1997 m. lapkritį, priėmė Rezoliuciją dėl atsitiktinio mažųjų banginių sugavimo, raginancia Susitarimo šalis ir srities valstybes sudaryti jūrų kiaulių populiacijos Baltijos jūroje atkurimo planą. Per tą laiką buvo imtasi daugybės mokslinių iniciatyvų ir surengta daug susitikimų, jų kulminacija – Jastarnios planas. Kaip svarbiausius parengiamojo darbo veiksmus galima išskirti ASCOBANS Baltijos diskusijų grupės (ABGD) svarstymus ir praktinį seminarą, skirtą atkurimo planui, surengtą Jastarnioje (Lenkija) 2002 m. sausio 9–11 d.

ABDG buvo mažesnė grupė, ją sudarė tik mokslininkai, o Jastarnios seminare dalyvavo 40 asmenų, atstovavusių šešių Baltijos jūros srities valstybių žvejams, aplinkosaugos grupėms, ministerijoms, tarptautinėms konvencijoms, viešosioms ir privaciosioms įstaigoms. Tai atitiko ASCOBANS politika – **kuo labiau i ši procesa įtraukti regioninius ekspertus ir suinteresuotas įstaigas.**

Plano tikslai ir uždaviniai

ASCOBANS yra užsibrežęs tarpinį tikslą – atkurti paprastųjų jūrų kiaulių populiaciją Baltijos jūroje bent iki 80 proc. gyvybiškai saugaus dydžio. Tyrimai parodė, kad populiacijos atkurimas iki tarpiniame tikslu numatyto dydžio imanomas tik tada, kai atsitiktinė gyvūnų žūtis dėl žvejybos šioje Baltijos jūros dalyje sumažinama iki dviejų ar mažiau jūrų kiaulių per metus (manoma, kad dabar dėl to kasmet taip žuva ne mažiau kaip septynios jūrų kiaulės).

Taigi šio atkuriamojo plano uždaviniai yra tokie:

- 1) nedelsiant įgyvendinti prevencines valdymo priemones, kad toje Baltijos jūros dalyje, kur 1995 m. buvo atlikti tyrimai, atsitiktinai žuvanciu jūrų kiaulių skaičius būtų sumažintas iki dviejų ar mažiau gyvūnų per metus,
- 2) kuo skubiau surinkti daugiau duomenų apie esminius šios temos elementus,
- 3) surinkus naujos informacijos apie populiacijos būklę, atitiktinę žūtį ir kitus gresmes veiksnius, nustatyti tikslesnius (kiekybinius) atkurimo uždavinius.

Tiek ASCOBANS Baltijos diskusiju grupe, tiek Jastarnios seminaras pabrėžė, kad **pirmiausias uždavinys** siekiant atkurti paprastųjų jūrų kiaulių populiaciją Baltijos juroje yra **sumažinti atsiktinę žūtį dėl žvejybos**, ir kad priemonių jai sumažinti būtina imtis nedelsiant. Kitose pasaulio vietose igyta patirtis rodo, kad atsiktines žūties sumažinimo strategija neturi remtis vienpusiu požiūriu – šiek tiek pagerinti padėti, veikiau tai turi būti priemonių įvairovė, nes vienos priemonės taikymo rezultatas nėra tiksliai žinomas.

Plano tikslų įgyvendinimas

Vienas esminių dalykų siekiant idiegti toliau nurodytas rekomendacijas dėl atsiktinės žūties sumažinimo – **butinybe i ši diegimo procesa kuo aktyviau itraukti žvejus** ir jų atstovus.

Kad būtų pasiektas užsibrėžtas tikslas – sumažinti atsiktinę žūtį iki pirmiau mineto skaičiaus, Jastarnios plane siulomos tokios **priemonės**:

1. Sumažinti žukles intensyvumą kai kuriuose žukles rajonuose

Veiksmingiausias būdas atsiktinei žūčiai sumažinti – apriboti žukle arba visiškai ją nutraukti, jeigu dėl naudojamo priemonių žuva daug jūrų kiaulių. Todėl Jastarnios plane Baltijos jūros srities valstyboms rekomenduojama imtis priemonių, kad Baltijos juroje būtų sumažinta žvejyba su dreifuojamaisiais tinklais ir dugniniais žiauniniais tinklais. Žukles intensyvumas – tai ir naudojamo tinklų skaičius, ir jų laikymo vandenyje (imerkimo) laikas.

Kadangi be priežiūros paliktos žukles priemonės („vaiduokliai“) yra intensyvios žukles Baltijos juroje dalis, „tinklų vaiduoklių“ pašalinimas sumažintu žukles intensyvumu (o kartu ir atsiktinę paprastųjų jūrų kiaulių žūtį) nedarydamas itakos sužvejotam žuvų skaičiui, tad šia priemone verta rimtai apsvarstyti.

2. Pakeisti žukles metodus – atsisakyti žukles priemonių, siejamu su dideliu atsiktinai žuvanciu jūrų kiaulių skaičiumi (t. y. dreifuojamųjų tinklų ir dugninių žiauninių tinklų) ir naudoti alternatyvias žukles priemones, kurios laikomos ne tokomis kenksmingomis.

Žukles priemonių, daranciu mažiau žalos jūrų kiaulėms, taikymas yra vienas būdu testuoti žvejyba ir kartu sumažinti atsiktinę jūrų kiaulių žūtį. Todėl Plane siuloma nedelsiant pradėti žuvų gaudyklų, varžų ir udu bandymus, turint galvoje ilgalaikį tikslą pakeisti jomis žiauninius tinklus, skirtus menkių žuklei, ypač tuose rajonuose, kur, kaip žinoma arba manoma, dažnai pasirodo jūrų kiaules.

Tokių alternatyvių žukles irankių kurimas ir diegimas menkems gaudyti Baltijos juroje turėtų būti laikomas prioritetiniu dalyku. Srities valstybės turėtų derinti tokių irankių kurimą, o jų idiegimas turi būti pradedamas iš karto, kai tik invertinamas žukles irankių ekonomiškas.

Dreifuojamųjų tinklų pakeitimas mažesni pavoju keliančiais žukles irankiais tures neabejotinai teigiama poveikį jūrų kiaulių populiacijai, todėl rekomenduojama nuodugnai apsvarstyti galimybę pakeisti dugninius tinklus tose srityse, kur, kaip žinoma ar manoma, atsiktinai žuva daugiausiai jūrų kiaulių. Jastarnios plane pabrėžiama, kad tokie pakeitimai turi būti apsvarstyti kartu su kompetentingomis žvejotvarkos istaigomis. Bet koki žukles priemonių pakeitimas, daroma siekiant naudoti jūrų kiaulių populiacijai, reikės apsvarstyti atsižvelgiant į galimą nepageidautiną poveikį gaudomam žuvų populiacijai arba kitoms gyvūnų ir augalų rūšims.

3. Sukurti standartizuotas žukles duomenų bazes

Nors tikimasi, kad *bet koks* žukles intensyvumo (dreifuojamųjų ir dugninių žiauninių tinklų naudojimo) sumažinimas jūrų kiaulių gyvenamosiose srityse duos naudos, nes sumažes atsiktinė gyvūnų žūtis, pageidautina, kad žukles intensyvumo mažinimas (ir kitos atsiktines žūties mažinimo priemonės) būtų taikomas visu pirma „didesnės rizikos“ srityse. Bent iš dalies tokiu sriciu nustatymas priklauso nuo žinių apie tai, kur, kada ir kiek žvejojama. Todėl viena iš Plano rekomendacijų yra tokia: ASCOBANS turėtų užsakyti arba itikinti kitus užsakyti tyrimą, kurio metu būtų surinkti duomenys apie žukle Baltijos juroje. Svarbu pabrėžti, kad nei pats tyrimas, nei galimi velesni tyrimai neturėtų būti dingstis atidėti kitu atkurimo plano rekomendacijų įgyvendinimą. Po tyrimo turėtų būti nedelsiant parengta ir per ASCOBANS pateikta išsami dokumentais užfiksuotu atsiktines jūrų kiaulių žūties Baltijos juroje atveju apžvalga nurodant vieta ir laiką.

4. Per artimiausią laiką įgyvendinti hidroakustinių lokatorių programa

Pripažįstant, kad gali praėti keleri metai, kol žukles intensyvumas bus sumažintas iki reikiamo lygio ir pradėtos taikyti ne tokios kenksmingos žukles priemonės (kaip minėta pirmiau), siuloma per artimiausią laiką (dvejus ar trejus metus) nustatyti privaloma hidroakustinių lokatorių naudojimą didesnės rizikos ir žukles rajonuose.

Neatidėliotini ir nepertraukiami veiksmai

Svarbu, kad šis atkurimo planas ir jame numatytos priemonės būtų įgyvendintos neatidėliojant. Be to, plane siuloma idiegti privaloma kartotini plano vertinimą ir persvarstyti kas penkeri metai. Pirmą kartą planas turėtų būti persvarstytas praėjus trejiems metams po pirmo hidroakustinių lokatorių programos įgyvendinimo etapo.

Taip pat siuloma prašyti Baltijos jūros srities valstybių (tiek ASCOBANS šalių, tiek dar neprisijungusių prie jo) kasmet pateikti ASCOBANS patikslintus duomenis apie minėtos programos įgyvendinimo eigą.

ASCOBANS ir kitų regioninių bei tarptautinių organų bendradarbiavimas

Nors ASCOBANS yra vienintelis tarptautinis organas, kuriam suteikti platus įgaliojimai gerinti paprastųjų jūrų kiaulių apsaugos Baltijos jūroje būklę, svarbus vaidmuo tenka ir kitiems regioniniams bei tarptautiniams organams, ypač kalbant apie Baltijos jūros jūrines aplinkas gerinimą ir žuiklės reguliavimą Baltijos jūroje. Todėl Jastarnios plane pabrėžiama, kad būtinos ASCOBANS ir kitų pirmiau minėtų organų, ypač Žvejybos Baltijos jūroje tarptautinės komisijos (IBSFC), kuri yra kompetentinga tarptautinė žvejotvarkos organizacija šiame rajone, taip pat Helsinkio komisijos (HELCOM) konsultacijos ir bendradarbiavimas.

Išsamesnes informacijos prašom kreiptis į ASCOBANS Sekretoriata adresu:

**ASCOBANS Sekretariat
Martin-Luther-King-Str. 8
53175 Bonn, Germany (Vokietija)
Tel. +49 228 815 2416, faksas +49 228 815 2440
ascobans@ascobans.org arba www.ascobans.org**